

Forfatter: Kingo, Thomas

Titel: Digtning i udvalg

Citation: Kingo, Thomas: "Digtning i udvalg", i Kingo, Thomas: *Digtning i udvalg*, udg. af Marita Akhøj Nielsen , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1995, s. 463.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-kingo09val-shoot-idm140375704413232.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Digtning i udvalg

Kroneborgs Korte Beskrivelse

Trykt efter SS II, s. 15-26, hvis tekst gengiver originaltrykket. Kilderne til beskrivelsen af Kronborg har Kingo antagelig lånt af P.H. Resen, som i flere år havde samlet stof til et *Atlas Danicus*, der imidlertid aldrig fuldførdtes, jf. F.J. Billeskov Jansen: »Om Thomas Kingos topografisk-historiske Digtning«, *Acta Philologica Scandinavica*, X, 1935, s. 163-198.

Matthias Jørgens-Søn: Matthias Jørgensen Godiche, bogtrykker i København 1660-1678; hans firma er videreført til nutiden (Schultz). - *Christen Geertsen*: boghandler og forlægger i København.

Ene-Volds: enevældige. - *Blive*: skal blive. - *Forbedere*: talsmand, som beder (for kongen).

[x]; [x];[x];[x]; [x];: gr.: alfa og omega, alfabetets første og sidste bogstav, 464 symbol på Gud som altings ophav og endemål, jf. Johs.Åb. 1,8. Symbolet er i flere digte anvendt af Kingo som indledende anråbelse.

1

Naader: nådegaver.

2

oprøre: bevæge.

4

Hunnig: honning; ansås i antikken for himmelsk dug, som bl.a. gav spædbørn veltalenhed. - *Pald*: forhøjning.

5

reenlig: rent.

6

Patte-drukne: med moder-mælken inddrukne. - *Mad*: sprog.

7

Føde-tunge: modersmål.

8

aae: eje.

10

med: sammen med.

11

At: til at. - *hos*: ved. - *stød*: stub.

12

Riin: Rhinen.

14

Mens: men. - *sagt*: roligt.

15

Sitter: citar.

16

leege: spille. - *Dreng*: tjener.

17

hidse: hejse.

18

Huo: hvem. - *tør*: vil. - *trindse*: hejse.

19

Lod: metalklump med snor til at måle dybden.

21

kaster: lader falde. - *Fløye*: vimpler, der viser vindretningen.

22

volder: forårsager.

23

klemd: beklemt. - *kryst*: knuget.

26

Seyle-Børn: om skibe. - *dysse*: dysse i søvn.

27

Ræt: lige. - *helse*: Fra gammel tid havde skibe, der passerede Kronborg, pligt til at hilse ved at sænke topsejlet.

28

Liuned: lyn.

29

Tilsted: tillad. - *Priis*: ære; ros. - *Fæste*: fæstning.

32

mooes: modnes.

33

Skaldre: skjald. - *tilforn*: tidligere.

34

rundeligen: rigeligt. - *næret*: have ernæret.

37

Hui: hvorfor. - *bemøye*: anstrenge.

38

vaaget: vågent.

39

Trolde-skraal: om kanontorden.

40

stumpe: stavre.

41

giennemløbe: gennemgå.

42

Amagtighed: afmagt.

43

intet: ikke. - *vand*: vant til.

44

Vadmel(s): groft stof. - *Tot*: bundt på rokken.

45

Magt: evne. - *for*: frem for. - *rætter*: retter mad.

46

Hiertet...: om den gode vilje. - *hude-fletter*: pisker.

48

læser: fremsiger. - *færdigt*: dygtigt.

49

FOr: for ... *siden*.

51

Bygge-sted: grund.

465

52

HErrens Ord: jf. 1.Mos.1. - *Skik*: skikkelse. - *Skabning*: form.

53

huor: hvordan. - *Vandet...*: jf. 1.Mos.1,9-10. 55 *bekyste*: kyssede.

56

rørtis: bevægedes. - *Grand*: (sands)korn.

58

Frag: kæk.

59

lynd: stime. - *omhueged*: flakkede om i.

61

booled: horet.

63

Idel: lutter.

64

beged: tjærede. - *Fiele-bukt*: planke krumning (om skibe).

65

beridde: beredte, dannede.

66

spridde: spredte.

67

aged: kørt.

69

Bygge-plads: grund.

70

strande: have.

71

Did: derhen. - *Kraag*: krumning.

72

aag: agede, kørte.

73

da som: da.

74

(daglig) meer oc meer: flere og flere.

75

oc: også.

77

bælded: overmodig. - *af*: ud af.

78

fanged an: begyndte.

79

Troo: troskab.

82

fast': befæstede.

83

Fra: over for.

84

Skalk: skurk (om ondskab).

86

Snid: list. - *Underfund*: bedrag.

87

finge: fik.

90

Som: hvor. - *Flynderup*: gård i Tikøb sogn, syd for Helsingør.

91

Flynderborg: den ældste kendte borg ved Helsingør, beliggende syd for byen. - *fang*: fangst.

92

opvelt: væltet op.

93

des: dens. - *vist*: sikkert.

94

udlevet: overlevet.

95

At: så at. - *Høfdingsmand*: høvedsmand, kommandant.

97

som at: efterhånden som. - *huege*: være urolig.

98

Konster: menneskelige kundskaber og færdigheder. - *grandere*: dygtigere. - *Spil*: instrument.

99

Forfarenhed: erfaring.

101

Beleylighed: lejlighed.

103

befundet: skønnet.

105

lystig: herlige. - *Kraag*: næs.

107

Food: fundament.

466

108

Øre-Kraag: Borgen Ørekrog eller Krogen blev bygget af Erik af Pommern ca. 1420-1425; 1574 påbegyndte Frederik II opførelsen af en ny fæstning på stedet.

109

slæt: helt.

111

Steene-Eeg: stenhårde eg.

114

Oc: og for at.

116

Som ... bekiend: Kronborg byggedes i vid udstrækning af til kaldte udlændinge.

117

Vid: videnskab.

119

Cirkel: passer; vinkelmåler. - *Lodde-Paß*: vaterpas med lod.

120

slæt: glat.

122

Gullands: Gotlands.

123

slig: sådan. - *Eenighed*: ensartethed.

124

truder ud: stikker frem.

125

konstig: sindrige.

126

Daanelse(r): bevidstløshed.

127

Kartovers: korte kanoners. - *Kober*: bronze.

128

Eem: em, damp. - *Slug*: svælg.

131

skiuder: skyder. - *Bißmer-Pund*: 6 kg.

132

Pulver: krudt; pulver.

133

ilded: antændte.

135

friit: dristigt.

136

Axlen: skulderen.

137

varsom: årvågne. - *tuende*: to.

138

At: for at. - *Seyle-Tøy*: skib(e).

139

Med (...) forære: give.

140

Seyle-Fald: sænkning af topsejlet. - *faa*: give.

141

Saa: sådan. - *kandstu*: kan du. - *ae*: kue.

142

At: så at. - *Lam*: orden.

144

Første: fyrste. - *betagis*: fratages. - *Æris-Grand*: en smule ære.

145

Inder-deel: indre. - *Agtsom*: opmærksomme.

148

rundt: rundhåndet. - *overlagt*: anbragt på.

149

værdis: værdiges, nedlader dig til. - *oplade*: åbne.

150

Huelning: hvælving, nl. den yderste del af Mørkeport, der dog i 1664 var blevet forkortet.

153

omsuandsed: tumlet omkring.

154

Rakitens: raketens. - *Puff*: knald. - *verkeligen*: lystigt. *Fyreverk*: fyrværkeri. - *Knek*: brag.

156

Som: som om. - *gjøre fald*: falde ned.

157

Ridder-spil: turnering. - *anretted*: udført.

158

Ædelmand: adelsmand.

159

Rende-banen: turneringspladsen.

160

Besyderligen: især. - *hoos*: til stede.

467

161

Post: vandpost; springvandet, der oprindeligt stod i Kronborgs gård, var dog som krigsbytte ført til Stockholm 1658. - *middel Prikke*: midtpunkt.

162

lønlig: skjulte.

163

suis: suges. - *artig*: morsomme; smukke. - *Spræt*: ryk.

164

Kober-billeder: bronzefigurer, der havde prydet springvandet.

165

suære: sværge på. - *det*: at.

166

omsider: til sidst. - *stivet*: gjort stive.

167

Ledemod: legemsdele.

170

grandgivelig: nøje. - *klamre*: larme.

172

Dødens ... Bud: sikkert budskab om døden. - *Order*: ordre.

175

Gaster: onde ånder. - *Bas*: støj; bas. - *Brum*: brummen.

176

piber: fløjter. - *dum*: stum.

177

optænke: udtænke.

178

Til... skienke: til at skænke dødbringende skåle vha. (kanoners) skjulte ild.

179

Skyt: skydevåben.

180

Centner(s): 100 pund. - *Under-vraa*: kælder.

183

faur: smuk.

187

en Blik: blikstille.

190

Som: grundled. - *Aarlig Aar*: hvert år. - *Rente*: indtægt, nl. sundtolden. - *baader*: gavner (ved).

192

quit: fri.

193

bramme: prale.

194

frygte sig: kan det frygte sig.

195

Som: eftersom. - *propped*: fyldte. - *Slange*: mindre kanon; slange.

196

i grund: til bunds.

199

med: samtidig med.

201

dælder: sænker.

203

Have: Lundehave, der hørte til Kronborg, og som lå ved det nuv. Marienlyst slot.

204

stinden: stive.

205

afdeelte: inddelte.

206

for: som.

207

Forsuar: beskytter.

208

passe paa: passe.

210

snart: næsten.

211

kommer (...) nær: måler sig med.

212

udi sær: særskilt.

214

Omgang: omkreds.

215

Pral: pragt.

216

dygtig: egnet.

468

217

adskillig: forskelligt. - *Steene*: fliser.

218

Indsprængd i: med stænk af.

219

Art: måde.

220

som ... Vaar: som om det var arme (bifloder).

222

som ... Lue: som om det satte ild til alt.

224

underfooted: for foden liggende.

225

alt over: overalt.

226

Siunen: synet.

228

Aasiun: blik.

229

Omheng: tapet; til Kronborg vævedes gobeliner, der forestillede alle de da. konger, jf. H. Langberg: *Dansesalen på Kronborg*, 1985, og H.D. Schepelem og U. Houkjær: *The Kronborg Series*, 1988. - *praler:* ser prægtigt ud.

230

Drifter: bedrifter.

231

udviise: vise. - *grandt:* nøje.

233

knæled: tvunget i knæ.

234

235 *pæled (...)* *ud:* afmærket med pæle.

235

Tog: togt.

236

Ort: sted.

237

Bond: grund. - *Cimber:* kimbrer, det jy. folk, der i det 2. årh. f.Kr. invaderede Romerriget.

238

velte: væltede.

239

stridig: stridbar. - *demped* (...) *ned*: besejrede.

242

flux: langt.

244

uden: udenfor.

245

unået: givet.

246

puds: vandhul.

247

Jerne-sened: med sener af jern.

251

Imens: så længe.

252

slaer: spiller. - *Spaer to*: næsthøjeste trumf i kortspillet l'hombre, der blev kendt i Danmark ca. 1650.

253

føre: udøve.

254

Foruden: medmindre. - *der hos*: tillige; nærved. 255 *Guds sande Frygt*: sand guds frygt.

256

Hold: holdepunkt.

258

stierte: haler.

259

Alabaster-Børn: Altertavlen i Kronborg slotskirke er udsmykket med et forgyldt alabastrelief af korsfæstelsen.

260

mod: i forhold til.

261

den Tiid: dengang.

262

giort: vist, nl. ved gudstjeneste. - *Priis*: lovprisning.

263

efterstaa: blive tilbage.

469

264

Almisse: Ved indvielsen af slotskirken skænkede Frederik II 300 daler til de fattige.

265

Der: da.

268

Armis: fattiges.

269

salig Herre: Frederik II.

270

verdslig: jordisk.

271

loodst: efterlod.

272

Den Tredie: Frederik III.

273

forfærdige: istandsætte.

274

Murebrekker: svære skyts.

275

sidste Feyde-Tiid: svenskekrigene 1658-1660; Kronborg overgav sig efter tre ugers belejring i 1658. - *givet hen*: overgivet.

276

Ven: Kronborgs kommandant Poul Beenfeldt (1610-1676), der siden blev dødsdømt for overgivelsen, men atter benådet.

278

jo: ikke. - *glippe*: svigte.

279

u-vandt: utilbørligt; usædvanligt. - *Skrid*: skridt.

280

Nipped: det yderste.

281

inde: hjemme.

282

Omskiønt at: selvom. - *Sigvard*: Den uovervindelige helt Sigvard Snarensvend lod sig frivilligt binde til et træ i en tvekamp, men vendte det tilsyneladende nederlag til en endnu større sejr ved at rive træet op med rode, jf. folkevisen »Kong Diderik og hans Kæmper«, *Danmarks gamle Folkeviser* nr. 7. 283 *Snid*: list. - *hengik*: gik tabt.

284

sterkere ... Krone: Ved freden i København 1660 genvandt Frederik III noget af det tabte land, og ved indførelsen af enevælden samme år styrkede han kongemagten.

286

Rif: revne, - *forgætte*: glemme.

287

bødte: udbedrede. - *det i din*: det som i din.

289

stat: stå.

292

Tom i Øyet: jf. 4.Mos. 33,55. - *Avinds-Mand*: fjende.